

Utrikesutskottets betänkande

1982/83:9

om Cypernfrågan

Motionen

I motion 1981/82:186, yrkandena 1–3, av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om att nya och kraftfulla initiativ i Cypernfrågan vidtas inom Europarådet, FN och andra organisationer,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om att Turkiets och USA:s ansvar för en lösning av Cypernproblemet betonas tydligare än tidigare,

3. att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om att om inga konstruktiva, politiska lösningar siktas inom den närmaste framtiden, Sveriges kontingent i UNFICYP dras tillbaka.

Bakgrund

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat motionsyrkanden om åtgärder för en lösning av Cypernproblemet (UU 1978/79:11, UU 1979/80:7, UU 1981/82:17).

Ikämda betänkanden har lämnats utförliga redogörelser för de händelser som sedan år 1960, då Cypern blev en självständig republik, lett fram till den rådande faktiska uppdelningen av ön i en grekcypriotisk och en turkcypriotisk del samt för de förhandlingar som under åren förts mellan de båda sidorna med målsättningen att söka skapa ett oberoende, alliansfritt och federalt Cypern.

Som därvid nämnts ledde oroligheter mellan de två befolkningsgrupperna i december 1963 till att FN:s säkerhetsråd i mars 1964 beslöt upprätta en fredsbevarande styrka på Cypern (United Nations Force in Cyprus, UNFICYP). Styrkans mandat har sedan dess förlängts i sexmånadersperioder. Den består f. n. av 2 400 man från huvudsakligen Canada, Danmark, Storbritannien, Sverige och Österrike. Sverige bidrar med 380 personer och med personal till en internationell civilpolisstyrka (UNCIVPOL).

UNFICYP finansieras med frivilliga bidrag från ett begränsat antal medlemsstater. Bidragen förslår emellertid inte till full täckning av kostnaderna. FN:s underskott för detta ändamål ökar därför kontinuerligt. Sveriges fordran på FN i detta sammanhang uppgår f. n. till 160 milj. kr. Sverige har, tillsammans med övriga nordiska stater, upprepade gånger understrukit att FN:s medlemsstater har ett kollektivt ansvar för FN:s

fredsbevarande verksamhet och för dess finansiering, varför alla medlemsstater måste bidra till att lösa problemen i samband med operationernas finansiering.

Sverige har också lämnat finansiella bidrag till den internationella flyktinghjälpn på Cypern. FN:s närvaro markeras ytterligare av att generalsekreteraren har en särskild representant på Cypern.

Förhållandena på Cypern har alltsedan sommaren 1974, då turkiska trupper invaderade och ockuperade öns norra tredjedel, vid upprepade tillfällen diskuterats i FN:s generalförsamling och säkerhetsråd. Redan hösten 1974 uppmanade generalförsamlingen alla stater att respektera Cyperns suveränitet, oberoende, territoriella integritet och alliansfrihet. Vidare begärdes ett skyndsamt tillbakadragande av alla utländska väpnade styrkor och upphörande av all utländsk inblandning i Cyperns angelägenheter. Liknande uppmaningar har återkommit i generalförsamlingens resolutioner i Cypernfrågan under åren därefter, senast hösten 1979. Också uppmaningar till de båda befolkningsgrupperna att förhandla för att uppnå en politisk lösning har ingått som ett centralt element i samtliga FN-resolutioner i denna fråga.

Under åren efter 1974 har förhandlingar förts i flera omgångar mellan de båda befolkningsgruppernas ledare. Dessa förhandlingar bröt ständigt samman, utan att verkligt konkreta diskussioner kommit till stånd, och följdes av långvariga uppehåll.

I maj 1979 lyckades FN:s generalsekreterare Waldheim få den cypriotiske presidenten Kyprianou och turkcyprioternas ledare Denktash att enas om en deklaration som grundval för fortsatta samtal. Dessa skulle baseras på en tidigare uppgörelse mellan dåvarande presidenten Makarios och Denktash jämte relevanta FN-resolutioner. Samtalen skulle omfatta alla territoriella och konstitutionella aspekter.

Enligt därefter uppdragna riktlinjer eftersträvar man en oberoende, alliansfri, federal republik. Den turkcypriotiska minoriteten – 20 % av befolkningen, som f. n. besitter 40 % av ön – fäster avgörande vikt vid tillskapandet av en federation mellan två i huvudsak jämställda parter medan ett av grekcyprioternas viktigaste mål är att få tillbaka så stort territorium som möjligt.

De interkommunala samtal som inleddes hösten 1980 under ledning av FN:s generalsekreterare fortsätter alltså, om än med temporära ajourneringar. Några nämnvärda konkreta framsteg torde dock ännu inte ha gjorts. Sannolikt är inte heller några nya initiativ att vänta från någondera sidan före presidentvalet på Cypern i februari 1983.

Med hänsyn till de pågående interkommunala samtalen har Cypernfrågans behandling uppskjutits vid generalförsamlingens möten år 1980 och 1981. Inte heller under det nu pågående mötet med generalförsamlingen har frågan sakbehandlats. Möjligheten hålls dock öppen att aktualisera den vid ett extra eller återupptaget generalförsamlingsmöte i mars nästa år.

Utskottet

Som utskottet konstaterat i tidigare betänkanden har Sverige stött FN:s olika strävanden att få till stånd en fredlig och bestående lösning av Cypernkonflikten, så att Cyperns suveränitet, oberoende, territoriella integritet och alliansfrihet tryggas och den utländska inblandningen i republikens angelägenheter upphör. Såväl under sin tid som medlem av FN:s säkerhetsråd, åren 1975–1976, som under de år frågan behandlats i FN:s generalförsamling har Sverige aktivt drivit dessa ståndpunkter. Sverige har också understrukit den roll FN:s generalsekreterare spelar och stött dennes arbete.

En politisk lösning måste, om freden och Cyperns enhet skall bevaras, grundas på en direktuppgörelse mellan de båda befolkningsgruppernas företrädare. Utskottet kan med beklagande konstatera att några avgörande framsteg inte inträffat sedan Cypernfrågan senast behandlades i riksdagen. Redan det förhållandet att samtalen mellan representanter för de båda befolkningsgrupperna nu pågått utan avbrott sedan augusti 1980, utgör emellertid i och för sig en positiv utveckling jämfört med tidigare snabba förhandlingssammanbrott och långvariga uppehåll.

Det förhållandet att Cypernfrågan inte kommer att behandlas under generalförsamlingens pågående möte, vilket beslutats utan invändning från något håll, får tolkas som en fortsatt utbredd önskan hos medlemsstaterna att inte störa de pågående interkommunala samtalen. Utskottet delar denna önskan och anser att en internationell debatt i FN eller andra fora f. n. kunde vara till men för strävandena efter en politisk lösning.

Med hänsyn till det anförda får utskottet avstyrka yrkande 1 i motioken.

I yrkande 2 hemställs att Turkiets och USA:s ansvar för en lösning av Cypernproblemet betonas tydligare.

Sverige har redan ställt sig bakom generalförsamlingens krav att all utländsk inblandning upphör och att alla utländska trupper dras bort från Cypern. Därutöver anser utskottet att en fredlig lösning av problemet f. n. kan främjas på det sätt som nu sker, dvs. genom det svenska agerandet i FN och deltagandet i FN-styrkan, vilka båda syftar till att stödja och underlätta framsteg i de interkommunala samtalen.

Yrkande 2 avstyrks därmed.

I yrkande 3 föreslås att Sveriges kontingent i UNFICYP dras tillbaka om ingen konstruktiv, politisk lösning siktas inom den närmaste framtiden.

Genom sin långvariga medverkan i och finansiella stöd till FN:s fredsbevarande styrkor på Cypern har Sverige lämnat ett betydande konkret bidrag till ansträngningarna att få till stånd en lösning av Cypernproblemet. UNFICYP fyller alltså en viktig uppgift i sin övervakning av eld-upphör-linjerna mellan det grekcypriotiska nationalgardet och de turkiska och turkcypriotiska styrkorna. Uppgiften inbegriper bl. a. också att ge

säkerhet åt civila i buffertzonen mellan linjerna. Ett långvarigt lugn bör inte utan vidare tas till intäkt för att en FN-styrka har blivit onödig utan kan lika mycket utgöra ett belägg för att den fortsätter att framgångsrikt fylla sin uppgift. Å andra sidan har från svensk sida i FN flera gånger inskräpts att UNFICYP:s närvaro på Cypern inte utgör något självändamål och inte får tjäna som förevändning för att ytterligare förhålla en politisk lösning. Vi har också betonat medlemsstaternas kollektiva ansvar för de fredsbevarande operationerna inkl. deras finansiering. Detta gäller inte minst UNFICYP, den enda FN-styrka som finansieras på frivillig väg. Ett stort underskott har samlats under åren, vilket bl. a. träffar de truppbidragande staterna.

Mot bakgrund av det anförda finner utskottet att ett ensidigt svenskt tillbakadragande av vår FN-styrka på Cypern f. n. inte vore tillrådligt.

Utskottet avstyrker därför även yrkande 3 i motionen.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motion 1981/82:186, yrkande 1,
2. att riksdagen avslår motion 1981/82:186, yrkandena 2 och 3.

res. (vpk)

Stockholm den 23 november 1982

På utrikesutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Sture Korpås (c), Carl Bildt (m), Sture Palm (s), Gunnel Jonäng (c), Jan Bergqvist (s), Margaretha af Ugglas (m), Maj-Lis Lööw (s), Sten Sture Paterson (m), Rune Ångström (fp), Bertil Måbrink (vpk), Sören Häggroth (s), Doris Håvik (s), Ingeborg Hartelius (m) och Kenth Högström (s).

Reservation

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "I yrkande 2" och på s. 4 slutar med "yrkande 3 i motionen." bort ha följande lydelse:

Det huvudsakliga ansvaret för situationen på Cypern, den mot folkrätten stridande ockupationen 1974 och omöjligheten att uppnå en förhandlingslösning, måste läggas på Turkiet. Ockupationen, som genomfördes under den dåvarande premiärministern Bülent Ecevit's regeringstid, skedde med USA:s goda minne och var ett led i att stärka NATO:s intressen i östra Medelhavet. Den efterföljande högerregeringen, senare avsatt av den nu regerande militärjuntan, har haft allt mindre intresse av att lösa Cypernkonflikten, utan i stället agerat för en permanent delning av ön. Det finns

utöver FN-trupperna, inga andra utländska styrkor än de turkiska på Cypern. En uppmaning att dra tillbaka utländska trupper bör därför ensidigt riktas mot Turkiet. USA har ett avgörande inflytande över den turkiska militärjuntan, varför dess ansvar för Cypernfrågans lösning också måste betonas.

Sverige bidrar genom sitt deltagande i UNFICYP till att permanenta de nuvarande förhållandena. Utöver den kostnad som en normal FN-insats alltid drar med sig och som Sverige är villigt att bära enligt sina internationella åtaganden medför engagemanget i UNFICYP en ständigt ackumulerad kostnad för Sverige. Det bör därför från svenskt håll framföras att ett fortsatt deltagande i UNFICYP förutsätter konkreta framsteg i förhandlingarna om ett återförenat, självständigt Cypern.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motion 1981/82:186, yrkandena 2 och 3, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

